

УДК 636.9

Осташевський В.І., кандидат с.-г. наук, асист.,©**Ковалик Н.П.**, головний зоотехнік–селекціонер племзаводу
звірогосподарства “Галичхутро”**Кирилів Я.І.**, д.с.-г. наук, чл.-кор. НААНУ*ЛНУ ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького***ВІДТВОРНА ЗДАТНІСТЬ СРІБЛЯСТО-ЧОРНИХ ЛИСИЦЬ В
УМОВАХ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ**

Вивчено основні показники відтворної здатності лисиць сріблясто-чорної породи залежно від віку, яких тривалий час розводять в умовах Західного регіону України.

Ключові слова: самці, самки, жива маса, багатоплідність, молодняк.

Вступ. Одним із факторів інтенсифікації галузі лисівництва є раціональне використання вітчизняного генофонду. Особливого значення це питання набуває при підвищенні конкурентоспроможності галузі, враховуючи попит на хутові шкурки в Україні та недостатнє вивчення генетичного потенціалу лисиць [3, 7].

Відтворні якості самок лисиць є одними із основних господарських та економічних показників. Тому сьогодні актуальним є вивчення відтворної здатності звірів залежно від віку, живої маси з метою обґрунтування раціональної структури стада лисиць, рівня та напряму селекційно-племінної роботи.

Встановлено, що повноцінний статевий цикл у лисиць виявляється в 295-361-добовому віці. На підставі аналізу багатоплідності самок була встановлена її залежність від віку, однак не наведені результати досліджень залежно від природно-кліматичних умов, рівня селекційно-племінної роботи.

Найвищий прояв репродуктивної функції був зареєстрований в лисиць 2-5-річного віку. Віковий період 1-2 роки характеризується статевим дозріванням лисиць, і такі самки мали нижчу багатоплідність. Для тварин 6-8 років характерне достовірне зниження багатоплідності, спостерігалась значна кількість випадків безплідності, абортів і неблагополучних родів.

Метою роботи було вивчення основних продуктивних ознак сріблясто-чорних лисиць.

Об'єкт досліджень – дорослі самці і самки сріблясто-чорних лисиць.

Матеріал і методи роботи. Для проведення дослідів було сформовано три дослідні групи сріблясто-чорних лисиць залежно від віку самок та самців, для вивчення репродуктивних показників (табл. 1).

Відлучали молодняк від самок лисиць у віці 49 днів. Годівлю молодняку проводили за рекомендованими нормами [8].

Матеріали одержаних результатів і статистичних досліджень були

© Осташевський В.І., Ковалик Н.П., Кирилів Я.І., 2010

оброблені за методикою А.Т. Мармоза, з використанням ПЕОМ [5].

Таблиця 1

Схема дослідю

Групи	Вік звірів, років		Кількість самців, голів	Кількість самок, голів
	самці	самки		
I	3	1	4	15
II	3	2	4	15
III	3	3	4	15

Примітка. Статеве співвідношення 1:4.

Результати дослідження. Встановлено, що першородящі самки лисиць порівняно з багатородящими мають меншу кількість малят у гнізді. За даними цих же авторів, величина гнізда, як і смертність приплоду, практично не залежать від віку батька. Хоча фізіологічна зрілість молодняку сріблясто-чорної лисиці настає у віці 8-9 місяців, значна частина молодих самців (у середньому 27,3 %) у першому сезоні розмноження не спарувалася із самками. Кількість спарованих самок у розрахунку на одного самця збільшувалася від першого сезону розмноження [1, 4, 6, 8].

На підставі аналізу результатів гону, розродження й інших показників відтворення сріблясто-чорних лисиць різних вікових груп (молодих і дорослих) був виявлений більший відсоток неспарованих і пропустувалих самок у молодих лисиць. У цій віковій групі також було встановлено більшу кількість неблагополучних родів. У дорослих самок відзначалася менша кількість мертвонароджених малят і менший їх відхід до реєстрації.

У таблиці 2 подано динаміку поголів'я лисиць і їх відтворна здатність.

Таблиця 2

Динаміка поголів'я лисиць і їх відтворна здатність, гол.

Показник	Роки							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Кількість самок основного стада	210	210	230	250	300	508	500	500
Отримано молодняку всього	980	980	900	1039	1405	2153	2120	2250
Отримано молодняку на основну самку	4,67	4,67	2,91	4,16	4,68	4,23	4,24	4,5

Згідно з даними таблиці 2 видно, що найбільша кількість самок основного стада була зафіксована у 2005 році – 508 голів, а найменше – у 2000 і 2001 роках - 210 голів. За дослідний період найбільше було одержано молодняку лисиць у 2007 році – 2250 голів, а найменше – в 2000 і 2001 році – 980 голів.

За показником багатоплідності встановлено найвищу його кількість у 2004 році - 4,68 голів, а найменшу в 2002 році – 2,91 голови. Як бачимо, багатоплідність самок сріблясто-чорних лисиць різко коливається від 2,91 до 4,68 голів. Що, безперечно, пов'язано з інтенсивним відтворенням поголів'я самок основного стада. При різкому збільшенні поголів'я основного стада лисиць за рахунок молодняку виникають деякі труднощі: по-перше, досить важко вести селекційно-племінну роботу за комплексом показників, по-друге,

репродуктивні показники самців та самок лисиць збільшуються із віком, потрете, необхідно з високою точністю проводити оцінку їх батьків.

Відтворна здатність самок лисиць залежно від віку подана у таблиці 3.

Згідно з даними таблиці 3 встановлено достовірні різниці між репродуктивними показниками сріблясто-чорних лисиць залежно від віку. Найвища багатоплідність була у III групі самок – 7,22 голів, найнижча – у I групі – 6,45 голів, проміжне місце посіли самки II групи – 7,02. Відмічено найбільше холостих самок у I дослідній групі – 26,67 %, або 4 голови, найменше у II групі – 13,33 %, або 2 голови.

Таблиця 3.

Відтворна здатність самок лисиць залежно від віку, n=60

Групи	Кількість самок			Кількість мертвороджених, %	Зареєстровано лисичат в розрахунку на самку, гол.		Багатоплідність, гол.
	всього	ті, що розродились, гол.	холості, %		основну	благополучну	
I	15	11	26,67	7	5,02±0,21	5,68±0,23	6,45±0,20
td					3,53**	2,17*	2,98**
II	15	13	13,33	5	5,73±0,18	6,26±0,13	7,02±0,34
td					1,74	1,02	0,51
III	15	15	-	3	6,37±0,32	6,70±0,41	7,22±0,19
td					-	-	-
V серед.	15	13	20,0	5	5,71±0,24	6,21±0,26	6,90±0,23

Примітка. Статистично достовірно при *-P<0,05, **-P<0,01.

Поряд із залежністю між віком і багатоплідністю встановлено, що тип годівлі лисиць може відбитися на їх багатоплідності. Автори доводять, що головна причина того, що на дорослу основну сріблясто-чорну самку було зареєстровано майже по 6 живих малят, а на молоду – більше 5 малят, полягає в зміні рівня годівлі за сезонами року. Під час і після відсадження малят особлива увага приділяється відновленню вгодованості племінних самок. У цей же час проводиться перший добір племінних малят (другий – у серпні при введенні роздільної годівлі племінних і забійних звірів) [2, 6, 8].

Влітку і восени дорослих самок, самців і ремонтний молодняк годують досхочу з обліком поїдання кількості корму (650-750 ккал/доба). Підвищення енергетичної цінності кормосуміші в цей час досягається додаванням тваринного жиру та рослинної олії. Якість протеїну контролюється розрахунковим шляхом за амінокислотним складом з використанням комп'ютерної програми. У результаті дорослі звірі швидко відновлюють свою вгодованість.

Висновки

1. Встановлено достовірні різниці між репродуктивними показниками сріблясто-чорних лисиць залежно від віку. Найвища багатоплідність була у III групі самок – 7,22 голів, найнижча у I групі – 6,45 голів, проміжне місце посіли самки II групи – 7,02. Відмічено найбільше холостих самок у I дослідній групі –

26,67 %, або 4 голови, найменше у II групі – 13,33 %, або 2 голови.

2. Після закінчення добору лисиць необхідно комплектувати стадо з урахуванням співвідношення звірів за віком і статтю. Однак, щоб не знизити вихід лисичат на одну самку, щорічна заміна дорослих лисиць повинна складати 20 %. Самців, що знижують показники відтворної здатності самок, необхідно вибраковувати.

Література

- 1.Афанасьев В.А., Перельдик Н.Ш. Клеточное пушное звероводство. – М.: Колос, 1966.-399с.
- 2.Вершинин Л. К. Вирощивание молодняка серебристо-чорных лисиц на рационах с частичной заменой животного белка протеином подсолнечного шрота: Автореф. дис...с.-г. наук: 06.02.02 /Госагропром ком. СССР Латв. с.-г. ак. Елгава, 1986. – 20 с.
- 3.Зайцев О.Г. Звірівництво. – К.: Урожай, 1984. -120с.
- 4.Ильина Е.Д., Соболев А.Д. Звероводство. – М.: ВО Агропромиздат, 1990. – 272с.
- 5.Мармоза А.Т. Теорія статистики.-К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 392 с.
- 6.Нюхалов А.П. 25 лет работы с лисицами // Кролиководство и звероводство. 2000. № 5. С. 8-10.
- 7.Осташевський В.І., Луз М.В. Добір лисиць за параметрами вікової та статеві структур для підвищення господарсько цінних показників // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. – 2008. – Вип. 50. – С.100-103.
- 8.Перельдик Н.Ш., Милованова Л.В., Ерин А.Т. Кормление пушных зверей. – М.: Агропромиздат, 1987. –351с.

Summary

Ostashevskiy V.I., Kovalik N.P.

LNU of veterinary medicine and biotechnologies of the name of S.Z. Gzhickogo
**THE REPRODUCED ABILITY OF SILVERY-BLACK FOXES IS IN THE
CONDITIONS OF WESTERN REGION OF UKRAINE**

The basic indexes of the reproduced ability of foxes of silvery-black breed are studied depending on age, which long time are conducted in the conditions of western region of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 7.04.2010